

Pravnik

2014

Razgovori

Intervju: doc. dr. sc. Ksenija Grubišić

U ovom Vam broju donosimo intervju s docenticom Ksenijom Grubišić, trenutnom prodekanicom za nastavu na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Docentica se u razgovoru prisjetila kako je bio njezin studentski život, kako izgleda put do stjecanja čak dvije diplome različitih fakulteta, uz osvrt na njen daljnji obrazovno-istraživački put. Osvrnula se i na odnos prava, sociologije i filozofije, svoj rad sa studentima te smjernice koje bi istima mogle pomoći u studiranju. Na koncu, obratila se čitateljima Pravnika inspirativnom porukom.

1) Kako se kod Vas javila želja za studiranjem prava?

To je bilo davno. Kad sam upisivala Fakultet dvoumila sam se između prava i filozofije. Iako sam išla u prirodoslovno-matematičku, V. Gimnaziju u Zagrebu te u obitelji nemam pravnika, čak ni članove koji su završili neki društveni, humanistički smjer, ipak me zanimalo pravo. Mislim da mi je to bio svojevrstan izazov, jer sam u pravnoj profesiji vidjela nešto u čemu se može, među ostalim, i stvarati, dok sam s druge strane filozofiju slušala u gimnaziji i to je bila ljubav na prvi pogled. Sugestija, no ne i nagovor roditelja bila je da odaberem pravo, uzevši u obzir veću mogućnost zapošljavanja nego u filozofiji. I tako sam odlučila aplicirati samo na pravo. Prijemni sam uspješno položila, na što me gimnazija dobro pripremila: imala sam dobru povijest, filozofiju, logiku... I eto, tako sam upisala upravo ovaj Fakultet. Kasnije sam, na trećoj godini prava, stjecajem okolnosti došla na ideju da bih mogla upisati filozofiju.

2) Na trećoj ste godini upisali studij filozofije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a potom paralelno s radom i doktorski studij filozofije te studij javnog prava i javne uprave. Kako ste uspijevali uskladiti sve te obveze?

Smatram da čovjek, što ima više obveza, bolje može organizirati vrijeme. To je pogotovo ako ga te obveze i aktivnosti dugoročno ispunjavaju, ako u njima pronalazi sebe. S jedne strane to je bila dobra organizacija vremena, a s druge strane volja. Volja je, što sam osobno shvatila baveći se filozofijom, čitajući Nietzschea te tumačeći njegovu „volju za moć“, ključ i uspjeha i neuspjeha. Kroz volju potom ide i organizacija vremena, a s odmakom vam se otvaraju nove mogućnosti, novi smjerovi, formiraju novi stavovi... Osobno mislim da me upis još jednog fakulteta dodatno motivirao i u studiju prava, a naravno i u samom studiju filozofije. Tada sam bila četvrta godina prava, a prva godina filozofije. To je značilo da sam na jednom fakultetu slušala trgovačko pravo, a na drugom četiri sata metafizike tjedno, što su potpuno različita područja, no sve sam to, iako dosta iscrpljena, stizala. Ono što me u tom periodu „diglo“ je to što sam se na četvrtoj godini prijavila za stipendiju Grada Zagreba, koju sam i dobila. To je jedna vrlo solidna stipendija, čiji je mjesečni iznos bio čak i veći nego moja prva plaća kada sam počela raditi. Kako je uvjet za dobivanje te nepovratne stipendije bio da redovno dajete godine i završite studij, postalo mi je bitno u roku završiti pravo, jer je ipak bilo teško studirati na oba fakulteta paralelno. Relativno sam brzo diplomirala na pravu. To mi je bilo jedno od najljepših razdoblja u životu. Imate diplomu, mladi ste, 22, 23 godine, primete stipendiju Grada Zagreba, učite, živite studentski život...

Nakon druge diplome, one s Filozofskog fakulteta, odmah su mi počele pristizati ponude za posao. Željela sam nastaviti studij filozofije kroz doktorski studij, što je dovelo do toga da sam prvo upisala postdiplomski, odnosno tadašnji magisterij znanosti. Paralelno sam već počela s radom, što je malo usporilo studij, a potom sam počela raditi na Sveučilištu, nakon čega su me pozvali na Pravni fakultet. Po završetku magisterija upisala sam željeni doktorski studij filozofije, na kojem sam diplomirala prije dvije godine, no paralelno sam, prije tri godine, upisala i doktorski studij Javne uprave (smjer Javno pravo i javna uprava), na kojem još radim. Interes za tom granom prava rodio se jer sam se nekako u njoj našla, pošto me zanima sveučilišno pravo i sociologija obrazovanja. Za sada postoji veoma malo radova o tome, barem u Hrvatskoj. Voljela bih doktorirati iz tog dijela tematike, u čemu mi ujedno pomaže i moja sadašnja funkcija i rad sa studentima. Iako funkcija prodekanice ujedno i usporava proces što se tiče vremenskog aspekta, radim svojim tempom, sve dolazi u svoje vrijeme.

3) Odakle ljubav i zanimanje za sociologiju? Je li ona bila kolegij koji Vas je odmah privukao tijekom studija ili tek naknadno?

Ovako, filozofija i sociologija su dosta srodne. Imaju iste teme o kojima promišljaju: čovjeka, društvo. Razlika je naravno u metodologiji: filozofija ima određeni metafizički pristup kojem sam osobno sklona, dok ga je sociologija, kao empirijska znanost, naravno, odbacila. No, osobno smatram da čovjek o jednoj stvari može razmišljati na deset načina te da ujedno svih tih deset načina bude, u određenoj mjeri, točno i ispravno. Tako da, filozofija ima jedan pristup, sociologija ima drugi, ali načini na koje možete promišljati o stvarima koje svakodnevno vidite i koje vam se čine samorazumljive, bezbrojni su. Samim promišljanjem vi vlastiti um obogaćujete kroz sociologiju, kroz filozofiju, kroz čitanje povezane literature, što ujedno znači da obogaćujete vlastitu percepciju, sebe. Mislim da je to veoma bitno jer je čovjek zapravo nedovršeno biće, i kao takav je već po definiciji ograničen. Koliko god nastojimo imati, čemu i osobno nekako težim, širinu u promišljanju o određenoj stvari, uvijek postoji neko ograničenje. U tom slučaju vam čitanje sociološke i filozofske literature može pomoći da vas dodatno obogati, da vam još jedan segment u kontemplaciji, da vas nauči da ne uzimate stvari zdravo za gotovo. Ono što možda nisam shvatila tijekom studija, no što sada sve više i više uviđam, jest koliko je dobro imati određena sociološka znanja i upotrebljavati ih u promišljanju pravnog sustava, pravnih kultura, tako da poznavanje sociologije u pravu smatram veoma korisnim.

4) Kakvo je bilo studiranje u Vaše vrijeme? Kada biste ga usporedili s današnjim studijem, mislite li da je „*bolonja*“ zaista olakšala studij današnjim generacijama?

Mislim da jest olakšala studij u smislu polaganja jednog ispita u nekoliko dijelova. Naime, kada sam ja studirala nije bilo Građanskog prava 1 i Građanskog prava 2, trgovačko se još nije izdvojilo i tome slično, što su jako veliki ispiti. Uostalom, oni i zaslужuju biti tako veliki. Pravo je zahtjevan studij i ispiti jesu takvi, što nije slučaj samo na zagrebačkom Sveučilištu. Posjetila sam recimo i Pravni Juridicum u Beču, gdje je situacija slična – to jednostavno ide uz prirodu studiranja prava. Tako da smatram da je podjela određenih predmeta svakako olakšala studentima polaganje ispita, što naravno ne znači da oni nisu i dalje zahtjevni. No s jedne strane, zadaci koje postavljate studentima, ako oni zaista žele naučiti, i mogu biti zahtjevniji. Ovisi o tome kako razmišljate: biti zahtjevniji u svom poslu ili ne? Jer ako tražite više, to se na koncu opet vrati i odnosi na dobrobit samih studenata. Pritom ne mislim samo na ispite, već općenito, na rad na seminaru, na diplomskom radu i tome slično. Ako ste imate zahtjevniji pristup, onda ustvari i više dajete studentima. Znači, ako ja od vas tražim da diplomski rad bude takav i takav, da on u sebi ima i kvalitete stvarnog, izvornog

znanstvenog rada, ja vama dajem poticaj, jer u vama vidim i mislim da možete više. Zašto bi to bilo samo *pro forme*, ako može biti izvanredno? Zašto ne? Možda nemate već sad predispozicije za pisanje znanstvenog rada, ali na taj način se stvara kvaliteta za takav rad u budućnosti. Mislim da ipak treba tražiti više, pri čemu je na nastavniku je da procijeni nečije sposobnosti, no smatram kako svaki student ili studentica uvijek može dati više od sebe. To je uvijek moguće. Tu je naravno odgovornost i na nastavnicima da to prepoznaju. Dakle, kada smo mi morali polagati građansko i trgovačko pravo u jednom ispitu, položili smo - naravno da nam je to bilo teško, ali taj je zahtjev bio pred nas postavljen i mi smo ga savladali. Sada su drugačiji zahtjevi, no čini mi se da je ipak lakše polagati dio po dio i da je, u tom smislu, današnji studij jednostavniji. Iako su neke katedre zadržale stari sistem, mislim da kolokviji olakšavaju studij i utoliko što kroz njih stječete disciplinu za koju mislim da je veoma bitna, a koja se odražava u kontinuiranom radu. Ako kontinuirano radite, doći ćete do veljače ili lipnja i imati pokriveno 90% ispitnog gradiva, što je svakako poticaj i pomoć za uspješno polaganje ispita.

5) Je li možda postojala neka osoba, udruga ili aktivnost na Fakultetu koja Vas se posebno dojmila, obilježila Vaš studij? Možda neki profesor?

Diplomirala sam kod profesora Mihajla Dike, na katedri Građanskog procesnog prava. Kao što sam već spomenula, nisam imala pravniku u obitelji te me je, s dolaskom treće i četvrte godine studija, počelo zaista zanimati kako pravo izgleda u praksi. Tijekom mog slušanja kolegija Građanskog procesnog prava, profesor Dika jednom je prigodom rekao da će, ukoliko netko ima želju vidjeti kako izgleda postupak na Općinskom sudu, osigurati tu mogućnost za nas studente. Tada, naime, još nije postojala studentska praksa, što je također smatram poboljšanjem današnjeg studija u odnosu na ondašnji. Na prijedlog prof. Dike odazvala se nekolicina studenata, među kojima i ja, željevši steći uvid u praktični dio onoga čime se planiram baviti. Tako sam, posjećujući Općinski sud u Zagrebu, stekla iskustvo koje mi je ujedno veoma pomoglo i u pripremi samog ispita. Nakon tog posjeta prof. Dika na predavanjima je predložio i posjet Ustavnom sudu, za koji sam se također javila. Tada je predsjednik Ustavnog suda bio gospodin Crnić, a sjednice su bile održavane srijedom. Na koncu sam, spletom okolnosti, godinu dana kao studentica dolazila svake srijede na njihove sjednice te tako stekla dojam o njihovom radu i predmetima. Na koncu je i tema mog diplomskog rada kod profesora Dike bila načelo saslušanja stranaka povodom ustavne tužbe. To mi je bilo veoma lijepo i korisno iskustvo, s obzirom na to da su me zaista lijepo primili te činjenicu da je dosta dugo trajalo.

Što se tiče kolegija kao takvih, obično pred kraj studija već polako shvaćate što želite. Sjećam se da me je zanimalo ustavno pravo, koje me i danas zanima, no dosta je teško izdvojiti pojedini kolegij: sve mi je bilo novo i u tom mi je smislu sve bilo zanimljivo. Općenito sam se nekako pronalazila u građanskom i građanskom procesnom pravu, za koje mi je fantastična bila upravo ta „praksa“ na sudovima putem koje sam mnogo naučila. Nadam se da je tako i sadašnjim studentima tijekom prakse te da i oni stječu tako lijepa iskustva. Odlično je to što su unutar određenih katedri i studentskih udruga organizirani razni posjeti sudovima, a Fakultet se kao institucija trudi proširiti broj odvjjetničkih ureda i ostale relevantne institucije u kojima će naši studenti moći obavljati praktični dio nastave.

6) Iduće je pitanje upravo o praktičnoj nastavi na Fakultetu: što mislite o odnosu teorije i prakse u učenju? Studenti se, usprkos navedenim mogućnostima, često žale na prevladavanje teorije nad praksom. Mislite li bi se u samoj organizaciji nastave kolegija moglo nešto promijeniti po tom pitanju, kako bi se više radilo na praktičnom dijelu usvajanja gradiva?

Mislim da je to moguće, štoviše to se i radi na procesnim katedrama, u okviru seminara i

vježbi. Može li se to povećati? Vjerojatno da, ali to prvenstveno ovisi o mogućnostima same katedre. Mislim da, što se tiče praktičnih vježbi, pojedine katedre, predstojnici i članovi istih zasigurno ponajbolje znaju na koji način studentima približiti određena znanja. Načelno, moje mišljenje je da, što je više praktičnog dijela nastave bilo kojeg oblika, ne samo na pravnom studiju, već na svim studijima na Pravnom fakultetu, to bolje. To je zaista jako dobro jer studentima postaje lakše i jednostavnije shvatiti uporabu određenih instituta koje su već usvojili kao dio ispitnog gradiva ili će tek usvojiti, a samim time je i dodatna motivacija studentima da i dalje nastave uspješno studirati. Jednostavno im postaje jasnijom predodžba tko bi oni mogli i željeli biti u budućnosti.

7) S obzirom na Vaše bavljenje i istraživanje prava kroz sociologiju, kakvim smatrate odnos današnjeg hrvatskog društva spram prava i pravne znanosti?

To je dosta generalno pitanje, pa je samim time teško precizno odgovoriti. Kad usporedimo pravnu kulturu i način kako se, ne samo građani, već kako i organi vlasti odnose prema zakonima i pravu te kakva se time poruka šalje javnosti, dolazimo do veoma loših aspekata stanja u društvu. Ustav i zakoni moraju se poštivati, i to ne u smislu da se hvalite kako ste poštivali neki zakon ili kako ćete nešto napraviti u skladu sa zakonom – pa to se podrazumijeva! Dakle, ako ste u Saboru, ako ste u Vladi, ako radite odgovoran posao takve vrste, morate dati dignitet onome čime se bavite. Ako su neki ljudi preuzeli obvezu da obnašaju ovakav oblik vlasti, onda prvenstveno postoji odgovornost, obveza da primjenjujete pravne norme Republike Hrvatske te da ih branite s najvišim dignitetom, a to ćete činiti kroz svoje djelovanje i način na koji se obraćate javnosti. Smatram kako se kod nas rijetko može prepoznati takvo ophođenje. To je žalosno, budući da svatko treba ustrajati da bude najbolji primjer drugima u onome čime se bavi. Kada bi svatko od odgovornih razmišljao na takav način, bili bismo u puno boljoj poziciji.

8) Od ove ste akademske godine prodekanica za nastavu na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Kakvu su Vaša dosadašnja iskustva u radu sa studentima te na čemu bi se, po Vašem mišljenju, trebalo najviše raditi?

Osobno mi je rad sa studentima od prvog dana najljepši dio posla, budući da im tako izravno možete pomoći da lakše prođu kroz studij. Na primjer, potaknuti vas da na prvoj godini, kada vam je još mnogo toga nepoznato, mnogo gradiva, određeni broj rokova, bez da vas itko tjera da nastavite s radom, učite u kontinuitetu. Odjednom imate tu slobodu da si sami organizirate i raspodijelite vrijeme po prioritetima. Osobno osjećam potrebu da studentima ukažem na to da tu slobodu uzmu kao dar te da oni manipuliraju tom slobodom, a ne ona njima. Potaknuti ih da si organiziraju godinu: prvo rad, pa ljeto, potom 9. mjesec: sve ću stići. Obruto, vodeći se mišljenjem da će se sve stići bez kontinuiranog rada, studente stiže panika i nezavidna razina stresa, što oboje ne izvlači ono najbolje iz čovjekovih potencijala. To se lako dogodi, no ipak smatram veoma važnim upozoriti studente na važnost organizacije već na prvoj godini studija.

Nadalje, rad sa studentima je nešto što vas može samo inspirirati. Prvo, okruženi ste osobama koje su dvadeset godina mlađe od vas, koje imaju neki svoj način razmišljanja, energiju, određenu dozu neopterećenosti... Nekako kao da i vas potom obuzme ta energija, osjećate se mlađe, možda ne fizički, ali svakako duševno. No ipak, ono najljepše od svega jest utjecaj i utisak koji možete ostaviti. Naravno, ako imam sto studenata na predavanju, ne mogu nužno na sve njih utjecati. Nastojat ću to, ali ako me makar nekolicina čuje, poslušna nekakve moje sugestije, ako nekolicinu uspijem motivirati na studij - puno sam napravila. I to je definitivno, od svega što radim, jedini neupitni smisao mog djelovanja: nastojati obrazovati mlade ljude. S druge su pak strane studenti vrlo pristojni, disciplinirani, motivi-

rani, što mi vrlo imponira. Kada razgovaram s kolegama s drugih fakulteta, ne propuštam naglasiti kako su naši studenti zaista dobri, ako ne i najbolji, na što smo izuzetno ponosni. Zato mi je veoma drago što sam došla na ovu poziciju, jer ovako mogu još više raditi sa studentima i na njihovoj kvaliteti studija. Dio mog prodekanstva u kojem mogu nešto poboljšati studentima me zaista ispunjava, što naravno ne znači da sam blaga ili nedosljedna u onome što radim. Neki se red mora znati. Još bih naglasila da sam kroz dosadašnji rad ostala pozitivno iznenađena uvidom u to što sve studenti rade kao izvannastavne aktivnosti, kroz udruge i šire, koje ideje imaju, koje aktivnosti već provode... Ta energija i njihov rad su fantastični.

9) I za kraj, imate li možda kakvu poruku za čitatelje Pravnika?

Imam. Ono što sam shvatila kroz studij filozofije te kasnije jest da mi je veoma drago što sam upisala upravo pravo i voljela bih se i dalje se usavršavati toj grani društvenih studija. Naime, ljudi razno tumače stvarnost, određene pojave, čovjeka, društvo, pravne norme, životne situacije... I to čini filozofiju i sociologiju primamljivom. Ali to čini i pravo. Pravo ima jednu svoju unutarnju logiku, koja je uvijek bila i uvijek će biti relevantna. Ono ima jedan način tumačenja stvarnosti koji se tiče svakoga. Imam li pravni spor, razriješit će ga sud, pružajući mi svoje tumačenje prava koje je za mene, kao pravnog subjekta u postupku, pravno obvezujuće. Ali ono je posredno, budući da negujemo iste vrijednosti, obvezujuće i za vas. To tumačenje stvarnosti vrijedi za sve. Tu je ta pravna logika, pravno tumačenje stvarnosti koje se, htjeli vi to ili ne, voljeli vi to ili ne, svakoga tiče. I tu je velika odgovornost. Zbog toga morate biti svjesni svog poziva, nastojeći pritom usisati tu zaista fascinantnu pravnu logiku. Zakoni i propisi će se s vremenom mijenjati, ali ta će ih logika naditi i nadživjeti. Zbog toga smatram da svi studenti i studentice prava trebaju biti ponosni što su upisali taj studij, što su informirani, što će oni na koncu oblikovati stvarnost prema određenom pravnom tumačenju.

S druge strane, uvijek će netko reći da je pravni studij težak. To je činjenica, jer iako ćete vi dalje učiti i razvijati se kroz granu kojoj se na koncu posvetite, nastavnici Pravnog fakulteta moraju prethodno u samo pet godina u vas usaditi toliku količinu znanja da, kad jednoga dana počnete raditi, možete reći da ste to učili na fakultetu ili negdje već prošli sličnu hipotetsku situaciju. Mislim da je to razlog zbog kojeg pravni studij jednostavno ne može biti lakši. Ali kažem, s druge strane imat ćete tu privilegiju da budete obogaćeni jednim novim shvaćanjem i mogućnošću pomaganja društvu. Zato poručujem studentima: samo neka ustraju. Završili u pet godina, pet i pol, šest: nevažno je. Ako i ne ide sve onako kako ste si zacrtali, zaista nije bitno. Bitno je da ste u kontaktu s kolegicama i kolegama, da učite i dajete ispit za ispitom, jer tako vam je najlakše. Uz to, naravno, da čitate malo i druge stvari, da provodite slobodno vrijeme kvalitetno i onako kako vi želite. Učite, no ne pustite da život prođe pored vas.

I zaključno: Da se ponovno rodim, ponovno bih upisala pravo.

